

Asia: VN/5698/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit suojelesityksenteko-oikeutta ja suojelesityksestä kuulemista koskeviin ehdotuksiin

Lausunto on annettu lähes kokonaisuudessaan viimeisessä kohdassa.

Kommentit alistusmenettelyn purkamiseen ja muutoksenhakua koskeviin ehdotuksiin

Tältä osin toteamme, että luopuminen ELY-keskuksen tekemän suojelupäätöksen alistamisesta ympäristöministeriölle, on oikea ratkaisu ja se nopeuttaa suojelupäätösten voimaantuloa.

Kommentit ehdotettuihin poikkeamisluvan edellytyksiin ja lupamenettelyyn

-

Kommentit korvaussäätelyä koskeviin ehdotuksiin

-

Kommentit ehdotuksiin, jotka koskevat rikostunnusmerkistöjä sekä menettelyä rikosasioissa ja tarkastuksissa

-

Kommentit viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevaan ehdotukseen

-

Muita huomioita esitysluonnoksesta

PERUSTUSLAKI JA SUOJELULAIT

Lähtökohtana on muistettava Perustuslain säännös oikeudesta ja velvollisuudesta kulttuuriympäristön suojelemiseksi ja rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen.

Rinnalla kulkee saman veloitteen alla myös luonnonsuojelu. Näin muodostuu kokonaisuutena suojeltava ympäristömme. Paitsi rakennusperintölaissa ja luonnonsuojelulaissa tämä velvoite tulee olla yhtälailla toteutettuna Maankäyttö- ja rakennuslain säännöksissä ja soveltamisessa. Perustuslain veloitteet koskevat niin yksityisiä kansalaisia kuin viranomaisiakin, kuten kuntia.

Karkeasti erotellen voidaan sanoa, että suojelulait ja rakennuslaki lähtevät eri tarkoituserustalta. Tässä arvioissa käsitellään ongelmaa rakennussuojelun osalta. Näiden kahden säännösten soveltamisen eroavaisuus ja käytännössä suorastaan vastakkainasettelu on ollut suurin kompastuskivi kulttuuriympäristön suojelussa. Koko oikeus- ja hallintoperiaatteiden kehikko löytyy tästä ongelmatiikasta. Merkittävimpänä näistä mainittakoon kuntalaisten itsehallinnon käsite ja omaisuudensuojatulkinnat.

Näiden yhteensovittaminen ratkaisee suurimman osan ongelmatiikasta. Sen jälkeen on helppo nivouttaa päätöksiin myös kansainvälisten sopimusten vaatimukset (UNESCO, Granada, Malta, Faro). Kestävän kehityksen tavoitteet on melko heikosti otettu huomioon juuri rakennetun ympäristön suunnittelun ja suojelun osalta. Tämä velvoite tulisi nyt saattaa luonnonympäristön suojelun tasolle.

INVENTOINTI

Jo vuosia sitten on esitetty erilaisia ohjelmia, joissa kulttuuriympäristöä on inventoitu. Hämmästyttävää on ollut kuinka heikosti esim. RKY- ohjelmat on otettu huomioon maankäytön suunnittelussa. Nyt kun maakuntakaavoituksesta esim. ollaan luopumassa MRL:n uudistuksessa ja siirrytään kuntakaavoitukseen, on huoli entistä suurempi. Rakennussuojelu ei aina tarkoita yksittäisen kohteen, esim. rakennuksen suojelua, vaan useinkin kyseessä on laajempi rakennettu ympäristö. Pienessä kuntakaavassa suojelu, rakennetun ympäristön vaaliminen ei helpostikaan toteudu. Vaikka kummassakin laissa on säädetty laajastakin kuulemisesta rakennussuojelun osalta ”asiasta kiinnostuneiden” kuuleminen, ei hajallaan oleva alueen rajaustoimi. Erinomaisen kiitettävää kuitenkin on kuulemisveloitteen laajennus kummassakin laissa laadun turvaamiseksi. Kuulemisvelvoite tulisi ulottaa kunnan kulttuuriviranomaiseen, jonka hallinnonalalla yhdistykset toimivat.

2(2)

SUBSTANSSIOSAAMINEN

Suuri kysymysmerkki on resurssien riittävyys, kun päätöksentekoprosessia muutetaan. Resurssit ovat jo nyt olleet vaillinaiset niin Museovirastossa kuin ELY - keskuksissakin.

Museoviraston ”avuksi” on suunniteltu ns. vastuumuseoita - tässä on huomattava niiden sidokset kuntiin.

Sinänsä on paikallaan, että Ympäristöministeriön resurssit säästetään lainsäädäntö- ja suunnittelu- sekä ohjaustyöhön. Tämä johtaa siihen, että se ei enää toimi alustusviranomaisena, vaan tilalle tulee valitus alueelliseen hallinto-oikeuteen. Tässäkin kohden on esitetty epäilyksiä asiantuntemuksesta. Jo nyt ovat resurssipulasta kärsineet asiantuntijaviranomaiset ELY -keskukset ja Museovirasto, jotka joutuvat lausumaan valituksista. Oikaisuvaatimus välivaiheena voisi vahvistaa substanssiosaamista ja siten lyhentää ja tiivistää prosessia.

VALITUSASTE

Kun lähdetään siitä, että ympäristömme on kokonaisuus, erityisesti sen varjeltavaa osaa -luontoa ja rakennettua perintöä tulisi käsitellä samoin kriteerein ja samoin rajauksin. Katsomme, että olisi vakavasti harkittava rakennetun ympäristön suojelua koskevien valitusten käsittelyä yhdessä ”erityistuomioistuimessa” ympäristönsuojelua koskevien asioiden tavoin vaikka MRL:n mukaan valitukset hajautuvat eri hallinto-oikeuksiin. Samaan ryhmään kuuluu myös maankäytön suunnittelussa oleva muinaismuistojen suojelu, jota koskeva lainsäädäntö on huomattavasti vahvempi. Kuitenkin luonteensa, ”suojelutarpeen” vuoksi se kuuluisi tähän ryhmään. Sekä luonnonsuojelua että kulttuurisuojelua koskeva kysymysryhmä edellyttää erityistä substanssiosaamista ja näin saataisiin selkeitä linjanvetopäätöksiä. Näin oletettavasti välttyttäisiin myös valituksista Korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Poikkeamispäätöstä ja rangaistussäännöksiä koskevat kohdat ovat paikallaan. Myöskään korvaussäännösten osalta ei ole huomautettavaa. Saamelaisten erityisasema ja sen edellyttämät menettelytavat on luonnollisesti kirjattava lakiin.

PERINTEITÄ KUNNIOITTAEN

Rakennusperintömme kaipaa pikaisesti kansainvälisten säännösten edellyttämää käsittelyä. Kuten olemme oppineet arvostamaan luontoamme ja säädelleet tehokkaasti sen suojelua, on kohtuullista, että myös aineellinen kulttuuriperintömme, rakennettu ympäristömme säilyy ja kertoo samalla historiamme kerrostumista. Muualla Euroopassa ihailemme tätä historian kertomusta, miksemme tekisi sitä omassa maassamme.

Tehokas ja tuloksellinen toiminta edellyttää laajaa näkemystä myös koko oikeudellisesta kentästä ja ennen kaikkea yhteistoiminnasta Rakennetun ympäristön suojelulain ja Maankäyttö- ja rakentamislain kesken.

Heinämies Jussi
Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry